

Становище

от проф. дпсн Нели Василева

СУ „Св. Климент Охридски“, ФНОИ, катедра „Логопедия“

на дисертационен труд на тема:

„Оценка на двигателните умения при ученици с дислексия на развитието“

за присъждане на образователната и научна степен 'доктор' в област на висше образование: **1. Педагогически науки,**
професионално направление **1.2. Педагогика (Специална педагогика)**

Докторант: Харитини Христодуло Петриду

Научен ръководител: проф. дпсн Нели Василева

1. Общо представяне на докторанта

Харитини Петриду работи като учител по физическо възпитание и спорт в масово училище в Гърция. Тя е силно мотивиран млад учен, с умение за интегриране на професионални знания и информация от две изследователски полета – на специалната педагогика и на спортната педагогика. Като учител по физическо възпитание показва засилен интерес и към проблемите на една от най-проблемните категории ученици със специални образователни потребности, тази на децата с умствена изостаналост. Резултат от това са три нейни публикации (2 статии и 1 книга) извън темата на дисертационния труд, както и участието ѝ в обучителни семинари за работа с деца с нарушено развитие. Тези активности предхождат обучението на Харитини Петриду в докторантура по Специална педагогика, което се явява естествено продължение на нейните професионални и лични интереси.

2. Актуалност на дисертационния труд

От средата на ХХ век разработките по проблемите на специфичната дислексия бележат бурно развитие. Комплексният характер на нарушението и отражението му върху всички сфери на живота са причина за засилен интерес сред учените от различни научни полета и поява на голям брой теоретични модели, разглеждащи феномена „дислексия“ от позиция на неговите неврологични, психологични, лингвистични и педагогически измерения. Последните имат най-голяма приложна значимост, предвид отражението на патологията върху ограмотвяването и уменията за учене на децата. В същото време актуалното определение на дислексията като невноразвитиен синдром предполага изследвания, излизащи от традиционните рамки на трудностите в четене, писане и смятане. Учебните навици са резултат от сложна интеграция на висшите корови функции, а това налага комплексна оценка както на състоянието на езиковите (писмен и устен език), така и на други функции, участващи в тяхното формиране. Данни от последните години потвърждават връзката на дислексията с дефицити в моторните умения на децата, регистрирани много преди началото на училищното обучение.

Проявите на забавяне в двигателното развитие все по-често се определят като един от предикторите за дислексия, което налага оценяването им в рамките на диагностичния процес. Представеният дисертационен труд е първи по рода си опит за задълбочена оценка на основни категории двигателни функции и техните компоненти при ученици с дислексия чрез използване на стандартизиран тест за двигателни умения. Компетентностите на докторанта в областта на физическото възпитание допълнително допринасят за обективния характер на получените резултати и значението им за работата на учителите по спорт.

3. Характеристика и оценка на дисертационния труд

По формални показатели дисертационният труд напълно отговаря на изискванията към такъв тип научни разработки. Той е в обем от 225 страници, включващи внушителен литературен списък с повече от 900 източници на английски и гръцки език. Същият е ценна библиографска справка, тъй като включва както заглавия от последните години, така и заглавия на едни от първите автори по проблема за дислексията. В структурно отношение дисертацията е разделена на увод, три глави и изводи от получените резултати. В текста последните са онагледени чрез 51 таблици и 53 фигури. Спазено е изискването за баланс между теоретичната и експериментално-аналитичната част. Като изхожда от комплексния характер на дислексията, уводът обосновава необходимостта от оценка на двигателните дефицити на учениците, подпомагаща разработване на подходи за коригирането им в часовете по физическо възпитание.

Теоретичната част прави обстоен преглед на ключовите за труда понятия „дислексия“ и „двигателни умения“ от гледна точка на различни концептуални модели. Специално внимание е отделено на онтогенезата на двигателното развитие и влиянието му върху когнитивното и емоционално-поведенческото функциониране на децата. Представени са и съвременни данни за регистрирани дефицити в двигателните умения в случаи на дислексия.

Изследователската част на дисертационния труд излага последователно неговите цел, значение и хипотези, последните от които са разделени в две части – една изследователска и три статистически хипотези, произтичащи от специфичните области на измерващия инструмент. Описанието на участниците, процедурата и инструментариумът (Тест за двигателни умения – BOT-2) следва да намерят място в тази част на дисертацията, тъй като нейната цел е да представи подробно условията на експеримента. Заслужава адмирации изборът на пълната форма на BOT-2 като стандартизиран диагностичен инструмент, предвид високата му валидност и надеждност при изследване на различни детски популации. Индивидуалният начин на провеждане на задачите в отделните субтестове, допълнен от строга система на оценяване, говорят за максимална обективност на получените резултати. Това се допълва от голям набор от статистически тестове, позволяващи сравнителен анализ по показатели за общи и фини двигателни умения на основата на два независими фактора – „диагноза“ и „пол“. Впечатляващ е и броят на участниците в изследването – 82 ученици

от масови училища на възраст 10-11 години, разпределени в две групи: ЕГ – 30 ученици с дислексия и КГ – 52 ученици от типичната популация.

Анализът на данните е максимално подробен. Статистическото сравнение на резултатите по отделни двигателни показатели е насочено към проверка на хипотезата за влияние на диагнозата и пола върху двигателните умения на учениците. То се допълва от дискусия, в която докторантката подчертава сходствата и различията в двигателното функциониране на изследваните групи. Подчертава се специфичното за учениците с дислексия неравномерно развитие на двигателните компоненти както в областта на общите, така и на фините двигателни умения. Прави впечатление по-доброто представяне на децата по пробите за фина моторика, което се разминава с традиционните виждания за забавено развитие на фините двигателни умения и е основание за по-задълбочени бъдещи изследвания по проблема. Заключителната част на дисертацията обобщава получените резултати и формулира конкретни изводи, допълнени от препоръки за разработване на програми за интервенция в часовете по физическо възпитание.

4. Автореферат

Авторефератът на дисертационния труд е в обем от 71 компютърни страници и отразява обективно и пълно неговото съдържание. Резултатите от статистическата обработка на данните са представени чрез 51 таблици и 14 фигури. Приложен е и литературен списък от 134 заглавия, цитирани в извадките от теоретичната част и в дискусията на получените резултати, която е представена без съкращения. В пълния си обем присъстват също заключението, приносните моменти на разработката и авторовите предложения за бъдещи изследвания в областта на труда.

5. Приноси на дисертационния труд

Дисертацията на Харитини Петриду е актуален по съдържание и коректно реализиран труд с безспорна теоретична и приложна стойност. Той е първото по рода си в Гърция подробно изследване на двигателните показатели на ученици с дислексия, което го прави новаторски за гръцката образователна система. Теоретичната стойност на труда е свързана с очертаване на специфични тенденции в развитието на двигателните умения в случаи на дислексия, което е ценно допълнение към изследванията в тази област. От съществено значение са и приносите с приложна насоченост, доказващи диагностичната и прогностична валидност на използвания инструментариум и мястото му при оценка на двигателните функции при дислексия и други невроразвитийни нарушения. Приноси по своя характер са и формулираните от докторанта интердисциплинарни по своята насоченост препоръки за бъдещи изследвания по проблема. Реализирането им би спомогнало за интегриране на усилията на различни педагогически специалисти при разработване на адекватни програми, стимулиращи физическото развитие на учениците със специални потребности.

6. Публикации

По темата на дисертационната разработка са представени 4 публикации, отразяващи основни моменти от теоретичния анализ и получените резултати.

7. Лични впечатления

Като научен ръководител на Харитини Петриду съм впечатлена от нейното усърдие и отговорно отношение към идейната разработка и реализирането на дисертационния труд. Тя показва завидно старание както при подбора и адаптирането на диагностичния инструментариум, така също при провеждане на изследването и обработката на резултатите. Впечатлява широтата на научните интереси на докторантката, умението за критично мислене и анализ на литература в различни научни полета. Трябва да се отбележи и отговорното ѝ отношение към подготовката на публикации по темата и стремежът резултатите от труда да достигнат до широк кръг специалисти. Убедена съм в бъдещото научно израстване на Харитини Петриду и нейната способност да се утвърди като водещ специалист в родината си по въпросите на диагностиката и терапията на двигателното развитие на различни категории деца със специални образователни потребности.

Заклучение

В структурно и съдържателно отношение дисертационната разработка на Харитини Петриду отговаря напълно на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане. Високите качества на труда и неговите приноси за науката са основание да предложи на уважаемото Специализирано научно жури да присъди на Харитини Христовуло Петриду образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Специална педагогика.

13.09.2021г.

Изготвил становището:

София

(проф. дпсн Нели Василева)